

خیلواکی

استقلال

www.esteqlaal.net

جمعه ۰۹ اگست ۲۰۲۴

حمیدانوری

حره ختلی

کتاب بی نهایت دلچسپ، پرمعلومات و مستدل و مستند " زنان افغانستان در گذرگاه زمان " به قلم زیبا و توانای خواهر گرانقدر، محترمه "فوزیه جان عباس اعتمادی" را با علاقمندی و دقت تمام تحت مطالعه دارم و اینک به قسمت یا فصل پنجم آن رسیده ایم که هر فصل و هر سطر آن با مهارت خاصی نوشته شده و خواننده را با خود به ازمنه های پر بار گذشته های دور دور میبرد و با مطالعه هر صفحه و هر سطر آن نه تنها که به قدرت قلم ایشان که چگونه با مهارت خاصی واقعات مختلف، رخداد های مرتبط و تاریخ و جغرافیه را باهم با زیبایی و مهارت تمام پیوند داده اند باید آفرین گفت، بلکه زیبایی پیوند تاریخ کشور و نقش زنان افغان را در رقم زدن آن تاریخ مشعشع نیز تائید و تصدیق نمود.

این کمترین با مطالعه همین پنج فصل آن، بسیار زنان نام آور و وطن را آشنا گشتم که در گذشته ها با نام ها و کارنامه های اکثریت آنان آشنا نبودم و در کمتر کتب تاریخ سراغی از آن نام های ماندگار، یافته بودم و یا هم اگر چنان بوده باشد، آنچنان از کنار آنان گذشته بودند که کمتر توجه را به خود معطوف داشته و جلب توجه میکرده است.

در همین فصل پنجم کتاب " زنان افغانستان در گذرگاه زمان"، در میان دیگر زنان نام آور افغان زمین، نام نامی "حره ختلی" درخشش خاصی دارد که این کمترین را برآن داشت تا در مورد جست و جو و تحقیق و تفحص نمایم، و این از سببی می تواند باشد که در مورد آن زن آهین افغان زمین؛ معلومات کافی ارائه نشده است و با درد و دریغ که در مورد فامیل و خانواده و زندگی فامیلی و اولاده ایشان نیز هیچ معلوماتی در دسترس نیست که نیست.

چند کتاب تاریخ را با دقت ورق زدم، منابع محدودی که دسترس بود، ته و بالا نمودم و نتیجه همان بود که خواهر گرانقدر و زیبا نویس ما، محترمه " فوزیه جان عباس اعتمادی" در کتاب ماندگار شان به قلم آورده اند.

حس کنجکاوی مرا راحت نگذاشت، به گوگل مراجعه نمودم، نتیجه همان بود و دگر هیچ. یکی دو روزی را در منابع مختلف انترنتی سرگردان ماندم و باز هم نتیجه همان بود که در کتاب خانم "عباس اعتمادی" با زیبایی درج شده بود...

عاقبت به "هوش مصنوعی" مراجعه نموده و نوشتم که در مورد زندگانی "حره ختلی" معلومات ارائه نماید.

با تأسف که هرچند با بسیار سرعت معلومات ارائه کرد، اما معلومات "هوش مصنوعی" غلط و اشتباه بود.

و اما جنبه های مثبت "هوش مصنوعی" این تواند بود که با سرعت عکس العمل نشان داده و نیز برای یک مدت طولانی، معلومات و سوال و جواب ها را در حافظه نگهدارند و از اینرو همان محاوره با "هوش مصنوعی" را در ذیل می آورم.

- " حره ختلی کی بود"

- " حره ختلی غزنوی یکی از زنان برجسته و تأثیرگذار در تاریخ سلسله غزنویان بود. او همسر سلطان محمود غزنوی، یکی از مهم ترین پادشاهان این سلسله، بود. اطلاعات زیادی در مورد زندگی شخصی او موجود نیست، اما به عنوان همسر سلطان محمود، نقشی مهم در دربار غزنویان ایفا می کرد."

بعد از این معلومات برایش نوشتم:

- " او خواهر سلطان محمود غزنوی بود و نه همسر او."

به جواب نوشت:

- " بله، حق با شماست. حره ختلی خواهر سلطان محمود غزنوی بود، نه همسر او. او از جمله زنان مهم دربار غزنویان به شمار می رفت و در تاریخ این سلسله نقش برجسته ای داشت..."

این بود آنچه از هوش مصنوعی به دست آمد، با اندکی معلومات در مورد تاریخ آن زمان و سلطان محمود و سلطان مسعود غزنوی و کمی هم در مورد "محمد غزنوی"، فرزند سلطان محمود غزنوی و...

به تلاش و تحقیق خواهر گرامی ما " فوزیه جان عباس اعتمادی"، احسنت گفتم و دانسته شدم که ایشان با دقت تمام و با ژرفنگری موشگافانه، در نوشتن کتاب زحمات فراوانی به خرج داده اند.

با مطالعه هر صفحه و هر فصل و هر قسمت این کتاب بی نظیر و سخت دلچسپ به قلم زیبا آفرین و دقیق ایشان باید هزاران بار آفرین گفت که با چه زیبایی، نقش زنان افغان را در گذر زمان برجسته ساخته اند که الحق بجا نوشته اند و زیبا نوشته اند.

هیچ جامعه و هیچ کشوری در طول تاریخ و در گذر زمان، بدون نقش زنان در پیشرفت و ترقی و انکشاف و در هنر و فرهنگ و سیاست و اجتماع و در تاریخ و در مبارزات سرد و گرم و در مقاومت های ملی و میهنی، در هر عصر و زمانه و تحت سخت ترین شرایط...، نه تنها به جانی نرسیده؛ بلکه از صفحه تاریخ و جغرافیه نیز ناپدید شده و مضمحل گردیده است. تاریخ و گذر زمان هر دو شاهد این مدعا هستند.

سپاس خواهر گرانقدر و پرتلاش ما را که با عشق و علاقه و پشتکار بی مثل و مانندی، خدمت بزرگی به هموطنان خویش انجام داده اند و بر علاوه آن یک اشتباه "هوش مصنوعی" را نیز اصلاح نمودند که خود خدمت دیگرست در عرصه تاریخ و نقش زنان افغان در رقم زدن تاریخ کشور. زنده یاد "نادیا انجمن" شاعر خوش قریحه افغانستان باری در نوجوانی های خویش چنین سروده بوده اند:

کم رنگ ترین واژه ای دیوان حیاتم
در خط کج و ریز، که خوانا شدنی نیست
بگذار که ناخوانده و بیگانه بمیرد
این واژه نفرین شده معنی شدنی نیست

یاد آن خواهر گرامی ما همیشگی و جاوید باد و روح و روان شان شاد، اما امروز با مطالعه کتاب زیبا و پرمحتوی "زنان افغانستان در گذرگاه زمان"، اثر ماندگار خواهر پرتلاش ما، محترمه "فوزیه جان عباس اعتمادی"، می بینیم که آن اصطلاح و "واژه" تاریخ زده و زمان گذشته، که دیروز "معنی شدنی نیست"، قلمداد می شد، امروز با بسیار سادگی و راحتی؛ "معنی" می شود و زنان افغانستان، آهسته آهسته و با بسیار صبر و تحمل و استقامت و متانت و پشتکار، جایگاه شایسته خویش را در رقم زدن تاریخ کشور، باز و بازتر می کنند و این خود نشان دهنده پیروزی حق بر باطل تواند بود. دستان پرتوان خانم "اعتمادی" را توانا تر خواسته و موفقیت های مزید برای شان آرزو میکنم.